

Становище

за дисертацията на Боряна Чавдарова Ангелова-Игова на тема „Консуматорското общество от Франкфуртската школа до Жан Бодрияр. Основни проблеми на културата.” за присъждането на образователната и научна степен „доктор по философия”

Дисертационният труд на Боряна Ангелова съдържа 230 стр., състои се от три глави, въведение и заключение и се основава на литература, ползвана на български—56 заглавия, английски—59 заглавия и френски—6 заглавия. Дисертацията е на английски език, тъй като дисертантката се обучава в „Докторантската програма по философия с преподаване на английски език”. Представен е и разширен автореферат на български, според законите изисквания, който е с обем от 60 стандартни страници. Както дисертацията, така и авторефератът са оформени според академичните стандарти.

Дисертантката се съсредоточава върху отношението на мислителите от първото поколение на Франкфуртската школа—Адорно, Хоркхаймер, Маркузе и Бениамин—към упадъка на съвременното изкуство и култура. Тя подчертава близостта на франкфуртците към Марксовия анализ на стоковия фетишизъм и влиянието на този тип фетишизъм върху деградацията на изкуството. Оттук Боряна Ангелова преминава към анализа на приноса на Бодрияр за разбирането на културата през призмата на неговата концепция за симулакрума. Двата споменати подхода умело се съпоставят, за да се изяснят предимствата и недостатъците на всеки един от тях и да се види дали е възможен нов подход преодоляващ продуктивно първите два.

В дисертацията се обсъждат обстойно три главни теми. Първата се занимава с произведението на изкуството с оглед на идеала за това какво трябва да е изкуството според франкфуртците и Бодрияр. На този идеал се противопоставя онова, в което изкуството се е превърнало в потребителското общество. Г-жа Ангелова обосновава показва, че в потребителското общество произведението на изкуството е сведено до обект на консумация. Втората тема е свързана с тенденцията към ирационализъм, която е проследена от представителите на франкфуртската школа от епохата на Просвещението до наши дни. Тези виждания на основателите на критическата теория

са съпоставени с идеите на Жан Бодрияр за симулакрума, показващи какъв е светът след „края на разума“. В тази крайна фаза ирационалната и манипулирана среда превръща консуматора в марионетка, захранваща нуждите на капитала. Накрая, третата тема е изследване на изкуството, което устоява на асимилацията, и е способно да провокира, както и да променя светогледа на хората.

Боряна Ангелова подчертава, че тя се придържа към критическия метод на Франкфуртската школа, като осъзнава известни негови недостатъци. По-точно, се опитва да го снее след критиката срещу него от страна на Жан Бодрияр или, по скоро, след отстъплението от този метод, породено у френския мислител в следствие на крайно песимистическото му схващане за съвременното общество в работите му след 1975 г. Служейки си с обновения критически метод, дисертантката последователно разгръща основната теза на изследването си: положителните промени в обществото са възможни главно под въздействието на автентичното изкуство и култура; упадъкът на културата от Просвещението насетне, интерпретиран от представителите на първото поколение на критическата теория и на Бодрияр, е условие за социалните катаклизми, с които се сблъскваме днес; възгледите на разглежданите мислители служат като пътеводна нишка в разбирането на съвременната обществена ситуация и имат прогностична способност за бъдещето. Признавайки че дадената теза е доста оптимистична и амбициозна, смятам че Боряна Ангелова успява да представи достатъчно основания за нейното практическо приложение и с това съумява успешно да я докаже като основно положение на своя труд. На фона на множеството необмислени или манипулирани/манипулативни схващания за съвременната култура настоящето изследване се откроява със своята философска и социална значимост.

Тръгвайки от добре обмислени теоретични постановки, дисертантката със завиден усет и професионална компетентност прилага философските идеи към конкретни прояви на изкуството и културата. Тя обсъжда въпроса за репродукцията, дава обоснован отговор на въпроса „Какво трябва да е произведението на изкуството?“, спира се на съотношението между потребност и изкуство, обръща внимание на класическата тема за взаимодействието между играта и изкуството, засяга любопитния

въпрос за това каква не е художествената творба, отделя специално внимание на културната индустрия, не подминава разликата между сериозно и популярно, както и между високо изкуство и ниско изкуство, обяснява какво означава да се рециклира културата и как е възможна политическата функция на изкуството.

Към изтъкнатите достойнства на работата бих искал да прибавя още едно, свързано с академичната кариера на дисертантката. Боряна Ангелова е редовен асистент в Националната спортна академия. Строго погледнато, спортът е вид култура, която е подложена на всички негативни последици, описани от представителите на първото поколение на Франкфуртската школа и Жан Бодрийар в забележителната интерпретация на авторката на настоящата работа. Поради това съм убеден, че преподавателската и изследователската ѝ дейност в Националната спортна академия ще бъде съществено подпомогната и стимулирана от текста, който обсъждаме. Без съмнение, Боряна Ангелова ще е в състояние да допринесе за възстановяване на автентичния характер на спорта като форма на културата.

Накрая, бих искал да изразя пълната си подкрепа на представения дисертационен труд въз основа на изследователските постижения на неговата авторка и съответствието му със законовите изисквания и академичната традиция. Поради това се обръщам към колегите от журито по защита на дисертацията с предложение да гласуват за присъждане на образователната и научна степен „доктор по философия” на Боряна Чавдарова Ангелова-Игова.

16.03.2012 г.

Подготвил становището:

/доц. д-р Александър Л. Гънгов/